

Motion till riksdagen 2020/21:1231

av **Désirée Pethrus (KD)**

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter inom biståndet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över stödet till SRHR i biståndsbudgeten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på en uppföljningsmekanism för SRHR-finansieringen såväl nationellt som internationellt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma om hur SRHR kan användas i det humanitära biståndet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sida bör fortsätta och intensifiera sitt arbete mot barnäktenskap runt om i världen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att jämställdhetsarbetet får en mer framskjuten roll i EU:s utvecklingsarbete och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att fler länder ska bidra med resurser till hiv/aidsarbetet globalt så att FN-målet för 2030 uppnås och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom EU bör verka för att EU i sin relation med Kina utkräver ansvar för den kränkande behandlingen med bland annat tvångssterilisering av uigurer och andra minoriteter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige har en lång tradition av arbete för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Tack vare detta har vi blivit en av de starkaste aktörerna och förespråkarna i

världen i fråga om SRHR. Det är således ett område där Sverige har ett tydligt mervärde. Regeringen bör dock intensifiera insatserna på SRHR-området i det humanitära biståndet och arbetet för att motverka barnäktenskap. Sexuell och reproduktiv hälsa är avgörande för att nå de globala målen för 2030. SRHR rör bland annat rätten till säker och laglig abort, preventivmedel, sexualundervisning och hbtq-personers hälsa och rättigheter. FN:s befolkningsfond UNFPA bedömer att covid-19 påverkar flera olika områden i de globala målen: familjeplanering, våld mot kvinnor, könsstympning, att få stopp på barnäktenskap m.m.

Coronapandemin känner inga landsgränser och påverkar ett brett spektrum av hälsoaspekter, ekonomiska aspekter och sociala aspekter för människor. I arbetet med att mildra effekterna av dessa är det av största vikt att olika aktörer inte glömmer av att konsekvenserna av andra hälsorelaterade aspekter inte har satts på paus. Enligt olika FN-organ påverkas det hälsorelaterade arbetet för kvinnor i världen mycket negativt av pandemin. Ökad fattigdom till följd av minskade inkomster påverkar tillgången till en säker hälso- och sjukvård. När migranter inte kan skicka hem medel till släktingar, så kallade remitteringar, påverkar det starkt fattiga länders ekonomi. FN:s utvecklingsprogram UNDP talar om att världens utvecklingsländer kan gå miste om intäkter på 2 200 miljarder kronor på grund av den pågående pandemin och att nära hälften av alla jobb i Afrika kan gå förlorade. Här krävs en bred insats från det internationella samfundet för att stävja negativa effekter på bland annat hälsoområdet.

Coronapandemin har negativa inverknings på SRHR-arbetet runt om i världen, och främst i låg- och medelinkomstländer. Minskade möjligheter till säker förlossning och säkra aborter och svårigheter för gravida att få vård. Under ebolakrisen i Sierra Leone 2014 ökade mödradödligheten med 34 procent. Lärdomen man drog var att inte flytta över alla medel till att enbart bekämpa pandemin, utan att se till alla hälsorelaterade konsekvenser omhändertogs. Coronapandemin har lett till en brist på antikonceptiva läkemedel och antibiotika för att behandla olika könsrelaterade sjukdomar när leveranskedjor bryts och fabriker stänger ner. Likaså tillgången till mensskydd.

Bristen på mediciner mot hiv har också visat sig kunna påverka många människor negativt.

I spåret av covid-19 minskar tillgången till sexualundervisning där skolor, ungdomsmottagningar och lokala hälsocenter stängs.

Trots de stora framsteg som har gjorts tidigare så dör hundratusentals under graviditeter och förlossningar. Enligt Unicef lever 99 procent utav dessa i låginkomstländer. Med relativt basala åtgärder såsom kontroller under graviditet, förlossning på klinik med barnmorska och uppföljning kan man göra ytterligare framsteg. Fortfarande gör 21 miljoner kvinnor abort på ett osäkert sätt och ungefär 47 000 kvinnor dör varje år efter att ha genomgått en osäker abort. UNFPA räknar med att 47 miljoner kvinnor inte kommer att få tillgång till preventivmedel i samband med covid-19-pandemin och antalet ofrivilliga graviditeter kommer att öka med cirka 7 miljoner, med risk för ökad mödradödlighet som följd.

Enligt Världshälsoorganisationen kan runt 13 procent av världens mödradödlighet kopplas till osäkra aborter. Dessa aborter är i sin tur många gånger en följd av oönskad graviditet och det faktum att 214 miljoner kvinnor saknar tillgång till preventivmedel. SRHR-arbetet bör fortsatt inriktas på lagliga och säkra aborter men också på att färre aborter efterfrågas genom aktivt arbete för att minska antalet oönskade graviditeter och öka tillgången till preventivmedel.

När det gäller exempelvis hiv/aids så har stora framsteg gjorts, men fortfarande smittas en miljon människor per år av sjukdomen. Det är framför allt i Afrika söder om Sahara som hiv/aids fortfarande är ett stort utvecklingsproblem och främsta dödsorsaken. Stora framsteg kan göras på området, men det behövs bättre tillgång till skydd och information för att motverka spridningen. I FN-organet Un aids rapport för 2019 konstateras det att för första gången sedan 2000 har de tillgängliga resurserna för att bekämpa aids minskat globalt, detta trots att det globala målet för 2030 är att aids ska upphöra att vara ett globalt hälsohot. Enligt Un aids är 37,9 miljoner smittade, varav 24,5 har fått behandling. Organisationen konstaterar att bara hälften av alla barn som behöver behandling får det och 12 miljoner barn har förlorat en eller två föräldrar i sjukdomen. Ofta är det i fattiga områden där man inte ens har kunskap om hur man kan smittas. Oskyddat sex, barnäktenskap och sexuella övergrepp är alltför ofta orsaken till att barn drabbas. Biologiskt smittas flickor/kvinnor enklare av sjukdomen och de har ofta inte samma makt att stå emot sexuella övergrepp.

För närvarande ses en ökning av hivsmittade i Östeuropa, Centralasien, Nordafrika, Mellanöstern och Latinamerika. Det är uppenbart att tilldelningen av resurser för att bekämpa hiv/aids bör ges ökad prioritet om det globala målet till 2030 ska nås.

RFSU pekar på att det exempelvis saknas 7 miljarder dollar för att Un aids mål om hiv/aids ska vara uppfyllda år 2020. 90–90–90-målet innebär att 90 procent av de som lever med hiv i ett land ska känna till sin hivstatus, 90 procent av dessa ska ha tillgång till behandling och 90 procent ska ha en så god behandling att virusnivåerna inte är mätbara.

Sverige är och har länge varit en av de största givarna globalt till SRHR, oavsett färg på regeringen. Sedan 2004 har svenska regeringar prioriterat SRHR och med vår kunskap och erfarenhet har vi fått trovärdighet i dessa frågor. Den nuvarande regeringen har dock inte ökat andelen SRHR-medel av den totala svenska biståndsbudgeten, detta trots de stora behoven i världen och det mervärde som Sverige har på området. Sverige bör därför se över finansieringen av SRHR under budgetåret 2021.

Ett annat problem är bristen på metoder för uppföljning av SRHR-finansiering, både inom det svenska biståndet och globalt. Regeringen bör återkomma med förslag på uppföljning av SRHR-finansieringen, både nationellt och i fråga om hur man jobbar med dessa frågor inom FN och andra globala institutioner. Med tanke på det generösa kärnstöd som Sverige ger till många organisationer har vi stor möjlighet att påverka.

Forskning har konstaterat att det sexuella våldet ökar i krig och väpnade konflikter. Sexuella övergrepp såsom våldtäkt används som strategisk krigsföring för att demoralisera fienden och andra grupper. FN framhåller att sexuellt våld riskerar att förlänga konflikter och öka antalet flyktingar. Därför är det bra att den svenska regeringen alltmer har betonat vikten av SRHR i det humanitära biståndet. Men det saknas möjlighet att följa upp SRHR i strategin för humanitärt bistånd. Regeringen bör återkomma med en metod för uppföljning av hur SRHR används och kan användas i det humanitära arbetet.

Även arbetet mot barnäktenskap bör intensifieras och att utrota fenomenet ingår i de globala målen. Barnäktenskap är en kränkning av barns mänskliga rättigheter som man måste ta krafttag mot. Det får inte finnas några ursäkter. När en flicka gifter sig kan det få allvarliga konsekvenser, såsom tidig graviditet med ökade risker för komplikationer. Eftersom många barnäktenskap är oregistrerade går det inte att säga hur vanligt förekommande de är, men man räknar med att fler än 650 miljoner kvinnor runt om i världen har ingått äktenskap som barn. Varje år gifter sig runt 12 miljoner flickor före sin 18-årsdag. Vanligast förekommande är det i Sydostasien och i Afrika söder om Sahara.

Covid-19 påverkar även här förekomsten av barnäktenskap då familjer som är fattiga tvingas till att tidigt gifta bort sina flickor. Enligt Rädda Barnen och Unicef riskerar antalet fattiga barn i världen att öka med 15 procent på grund av pandemin. FN-siffror visar på att cirka 1,5 miljarder barn har drabbats av skolstängning vilket får negativa konsekvenser för barns framtid på olika sätt. Barnäktenskap, sexuell exploatering och övergrepp är hot mot barns väl i tider av covid-19.

Under juli månad 2020 avslutades förhandlingarna om EU:s långtidsbudget (2021–2027), där unionens utvecklingssamarbete och humanitära stöd ingår. Som världens största biståndsgivare har EU en unik möjlighet att påverka utvecklingen i världen och arbetet med SRHR. Att endast 1,7 procent av biståndsinsatserna har jämställdhet som huvudmål i den nuvarande budgeten är inte tillräckligt. Det är även av största vikt att hela biståndsbudgeten genomsyras av ett starkt jämställdhets- och rättighetsperspektiv. I förhandlingarna bör Sveriges regering verka för att dessa frågor får större tyngd i EU:s långtidsbudget.

Det är även av största vikt att EU följer upp situationen för uigurer och andra minoriteter i Kina som, enligt vittnesmål från exiluigurer, tvingats till sterilisering och ofrivillig abort. Dessa kränkningar av de mänskliga rättigheterna kan EU inte blunda för och unionen bör följa USA:s exempel med att fördöma Kina samt kräva att den ansvarige ställs inför rätta.

Désirée Pethrus (KD)